

The logo features a large green key shape on a blue background. The word 'Handleiding' is written in white across the key.

Handleiding

HOTEL
2016 t/m 2018

Green Key

Inleiding

De aandacht voor maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) groeit met de dag. Als één van de meest actuele managementthema's van deze tijd staat het in de belangstelling van vele organisaties. MVO wordt als strategie gehanteerd, is onderdeel van marketinginspanningen geworden, is als criterium onderdeel van inkopen en aanbestedingen, een instrument voor het werven en behouden van talentvolle medewerkers, een bron van innovatie, een marktkans, een profitdriver en zelfs een exportproduct.

Ook de maatschappelijke relevantie van het onderwerp is groot, omdat MVO het bedrijfsleven (naast onder meer overheden en maatschappelijk organisaties) een centrale rol heeft gegeven in het bijdragen aan misschien wel de belangrijkste uitdaging van onze samenleving: het realiseren van duurzame ontwikkeling.

Green Key maakt het voor organisaties in de recreatie- en vrijetijdsbranche en de zakelijke markt mogelijk om praktisch en zichtbaar met MVO aan de slag te gaan. Green Key is zowel in Nederland als wereldwijd het grootste keurmerk voor organisaties in de vrijetijdssector.

Bedrijven met een Green Key keurmerk doen er alles aan bewuster te ondernemen, zonder dat hun gasten inleveren op comfort en kwaliteit. Zij gaan daarbij een stap verder dan wet- en regelgeving vereist. Deze handleiding bevat alle normen voor een specifieke productgroep. Na het lezen van dit document heeft u een goede indruk van de inhoud van keurmerk en de onderwerpen die het omvat.

Wilt u daadwerkelijk het keurmerk gaan behalen? Kijk op www.greenkey.nl voor meer informatie over de aanmeldingsprocedure en antwoorden op veel gestelde vragen. Green Key is een programma van de internationale NGO FEE (Foundation for Environmental Education). In Nederland is Stichting Keurmerk Milieu, Veiligheid en Kwaliteit verantwoordelijk voor de uitvoering van het Green Key programma.

Colofon

Copyright © 2015 - 2018

Stichting Keurmerk Milieu, Veiligheid en Kwaliteit
Postbus 102
3970 AC Driebergen

Telefoon: +31 (0)343) 52 47 20
Fax: +31 (0)343) 52 47 80
E-mail: greenkey@kmvk.nl
Internet: www.greenkey.nl

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de Stichting Keurmerk Milieu, Veiligheid en Kwaliteit

Aan deze handleiding is de grootst mogelijke zorg besteed. Mochten er onverhoopt toch fouten in aanwezig blijken te zijn, dan is de Stichting Keurmerk Milieu, Veiligheid en Kwaliteit niet aansprakelijk voor welke gevolgen dan ook.

Deze handleiding is eigendom van Stichting Keurmerk Milieu, Veiligheid & Kwaliteit (KMKV). Niets uit deze handleiding mag gebruikt worden voor andere doeleinden zonder toestemming van Stichting KMKV.

Datum van ingang: 1 januari 2016
Geldig tot en met: 31 december 2018

Toelichting

Indien u met Green Key aan de slag gaat krijgt u te maken met termen en begrippen die wellicht nog onbekend voor u zijn. Hieronder lichten wij ter verduidelijking een aantal begrippen toe.

MijnGreenKey: De digitale database van Green Key Nederland is exclusief voor deelnemers aan het Green Key programma. De database bevat naast veel informatie over duurzaam ondernemen ook de Doe-Het-Zelf Keuring voor de Green Key. Deze Doe-Het-Zelf keuringsmodule speelt een centrale rol binnen de periodieke keuringen. Deelnemers worden pas gekeurd nadat zij de Doe-Het-Zelf keuringsmodule hebben klaargezet en ingevuld.

Bewijsmateriaal: Deelnemers dienen aan te tonen dat ze aan de Green Key normen voldoen. Dit doen zij door bewijsmateriaal te verzamelen en toe te voegen in de Doe-Het-Zelf keuringsmodule. Bewijsmateriaal kent 2 vormen:

Visueel =	De deelnemer zorgt ervoor dat de genomen maatregelen voor de auditor zichtbaar en eenvoudig toegankelijk zijn voor visuele controle. Waar nodig worden documenten of materialen klaar gelegd. In de Doe-Het-Zelf keuring dient altijd een korte specifieke toelichting te worden gegeven op de norm.
Document =	De deelnemer heeft in de digitale database MijnGreenKey een document opgenomen waaruit blijkt waarom zij aan de norm voldoen. Desgewenst volgt een visuele inspectie op locatie tijdens de audit

Voorbeeld documenten: Om de deelnemers aan het Green Key programma tegemoet te komen stelt Green Key voorbeeld documenten beschikbaar. Deze documenten kennen 3 vormen:

- A. **Gereedschap:** Een voorbeeld document dat verplicht als bewijsmateriaal dient te worden opgenomen in de Doe-Het-Zelf keuringsmodule bij de desbetreffende norm. Het document mag ook in eigen (huis)stijl, taal en/of opmaak gemaakt worden, mits de inhoud vergelijkbaar blijft met de inhoud van het originele document.
- B. **Verklaring:** Een voorbeeld document dat ongewijzigd voorzien van naam, datum en handtekening als bewijsmateriaal in de Doe-Het-Zelf keuringsmodule dient te worden opgenomen.
- C. **Hulpmiddel:** Een voorbeeld document dat u gebruikt om bepaalde zaken over- en inzichtelijk te maken. U bent vrij in uw keuze om dit document als bewijsmateriaal tijdens de keuring aan te bieden. Hiervoor is in de Doe-Het-Zelf keuringsmodule een aparte upload mogelijkheid opgenomen.

Niveau bepaling:

In de onderliggende handleiding leest u over Verplichte (V) en Optionele (O) normen, aangeduid als (V) en (O). Deelnemers dienen aan alle verplichte normen te voldoen om Green Key te behalen. Op basis van de optionele normen wordt het niveau van het Green Key certificaat bepaald.

Green Key kent 3 niveau's: Brons, Zilver en Goud. Aan de hand van het aantal ingevoerde optionele maatregelen wordt het niveau bepaald. Optionele normen kunt u vrij kiezen uit het totaal aantal beschikbare optionele normen. In het onderstaande schema is aangegeven aan hoeveel Verplichte en optionele normen u dient te voldoen om Green Key te kunnen behalen binnen deze productgroep.

Verplichte normen	Optionele normen (82)		
	Brons:	Zilver:	Goud:
31	25	33	41

Factsheet:

Het verduurzamen van uw organisatie in relatie tot het behalen van het Green Key certificaat vraagt om nieuwe kennis en inzichten. Om deelnemers op weg te helpen zijn GK Factsheets ontwikkeld. Factsheets zijn voor (potentiële) deelnemers aan het Green Key programma het vertrekpunt in hun zoektocht naar aanvullende informatie rondom Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen en duurzaamheid. De documenten kunt u downloaden van de website van Green Key, van de pagina Gereedschappen. U kunt momenteel gebruik maken van de volgende GK Factsheets:

- **GK Factsheet 1: Wegingscriteria en keurmerken:** Het aantal keurmerken in relatie tot het thema duurzaamheid is groot en groeit. Om richting en duidelijkheid te creëren in dit speelveld is de **Factsheet Wegingscriteria en keurmerken opgesteld**. Dit document dient voor zowel deelnemers als de organisatie van de Green Key als vertrekpunt bij het wegen en beoordelen van producten en keurmerken.
- **GK Factsheet 2: Achtergrond informatie duurzaam ondernemen en Green Key:** Binnen Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen en Green Key komt een zeer breed scala aan onderwerpen en thema's aan bod. Dit document beschrijft, naar de analogie van de Green Key hoofdstukken, de verschillende onderwerpen kort. Per onderwerp treft u een aantal relevante en informatieve websites zodat u altijd beschikt over informatie voor verdieping en verbreding.

Keurmeesters: Onderdeel van deelname aan Green Key is een periodieke keuring door een keurmeester. De keurmeester van Green Key zijn onafhankelijke en ervaren professionals die in opdracht van Green Key op locatie komen controleren of u (in voldoende mate) voldoet aan de criteria van het keurmerk. Naast het keuren van de normen wordt van de keurmeester verwacht dat:

- hij oog heeft voor en aandacht schenkt aan alle aspecten van uw organisatie die kunnen bijdragen aan of juist strijdig zijn met het zo verantwoord en duurzaam mogelijk uitvoeren van de activiteiten van uw organisatie.
- hij oog heeft voor de ontwikkeling van de duurzaamheid binnen uw organisatie en met de letter van de norm als vertrekpunt gelijkwaardigheid, relevantie en maat-en-omvang ook meeneemt in zijn overwegingen.

Rondom de keuringen zijn een aantal spelregels van toepassing, deze zijn beschreven in de deelnamevoorwaarden van Green Key (<http://www.greenkey.nl/voorwaarden>).

Productgroep	
Deze handleiding geldt voor de productgroep:	HOTEL
Definitie(s)	
<p>Bed & Breakfast: Een accommodatie met slaappleaatsen voor logiesverstrekking in 7 of minder overwegend één- en tweepersoonskamers tegen boeking per nacht én waar ontbijt, kleine etenswaren en dranken worden verstrekt aan gasten. De accommodatie is gevestigd in een woonhuis, bijgebouw of tweede huis en wordt gerund door de eigenaren van het betreffende pand.</p> <p>Klein hotel: Een accommodatie met slaappleaatsen voor logiesverstrekking in overwegend één- en tweepersoonskamers waar tegen boeking per nacht én waar alleen ontbijt, kleine etenswaren en dranken worden verstrekt én waar maximaal 5 vaste medewerkers werken. Een klein hotel heeft bij voorkeur minder dan 25 kamers.</p> <p>Hotel: Een accommodatie met slaappleaatsen voor logiesverstrekking in overwegend één- en tweepersoonskamers tegen boeking per nacht, waar afzonderlijke maaltijden, kleine etenswaren en dranken kunnen worden verstrekt aan gasten en passanten. Ook appartementen met hoteldienstverlening behoren hiertoe.</p>	
<p><i>*: Voor kleine hotels en bed & breakfast beschikt Green Key over een aparte handleiding. Aan de hand van de bovenstaande definities kan worden bepaald tot welke productgroep een potentiële deelnemer behoort.</i></p> <p>Alle definities zijn indicatief, Stichting KMKV behoudt zich het recht voor om bij de definitieve indeling van een deelnemer af te wijken van de definitie. Uitgangspunt bij het indelen van een (potentiële) deelnemer is het vinden van de beste aansluiting op de bestaande bedrijfsvoering en aanwezige faciliteiten. Het aantal bedden, kamers, zalen, kampeerplaatsen is vanwege de gekozen modulaire opzet van Green Key van secundair belang.</p>	

Hoofdstuk indeling

1. Management
2. Communicatie
3. Maatschappelijke betrokkenheid
4. Water
5. Reiniging
6. Afval
7. Energie
8. Bouwen en omgeving
9. Mobiliteit
10. Eten en drinken
11. Duurzaam inkopen
12. Textiel

1. Management

Aantal verplichte normen:	4
Aantal optionele normen	0

Nummer	Norm	V/O	Voldoet Ja/Nee
	Voldoen aan Wet- en regelgeving		
1.1.1/A	1.1 De deelnemer is op de hoogte van alle voor de organisatie geldende wet- en regelgeving en voldoet hieraan	V	
	Registratie		
1.2.1/A	1.2 De deelnemer registreert in MijngreenKey jaarlijks minimaal de verbruiksgegevens (hoeveelheden en kosten) van gas, water, elektriciteit en afval en streeft ernaar deze te verminderen	V	
	Organisatie van het MVO Beleid		
1.3.1/A	1.3 De deelnemer heeft een Green Team aangesteld waarvan 1 deelnemer is aangewezen als coördinator	V	
1.3.2/A	1.4 Het Green Team werkt op basis van een 2-jarige MVO-actielijst met maatregelen en doelstellingen	V	

2. Communicatie

Aantal verplichte normen:	4
Aantal optionele normen	8

Nummer	Norm	V/O	Voldoet Ja/Nee
	Communicatie algemeen		
2.1.1/A 2.1	De deelnemer beschikt over een MVO-verklaring en communiceert deze met de gasten.	O	
2.1.2/B 2.2	De deelnemer publiceert minimaal eens in de 2 jaar een MVO-jaarverslag.	O	
2.1.3/B 2.3	De deelnemer communiceert met alle ondernemers die zich in hetzelfde pand en/of op hetzelfde terrein bevinden over de MVO inspanningen van de organisatie	V	
	Communicatie met gasten		
2.2.1/A 2.4	De deelnemer communiceert op minimaal 5 manieren over Green Key en/of het MVO beleid met de gasten	V	
2.2.2/A 2.5	De deelnemer communiceert op minimaal 2 plaatsen binnen de organisatie met gasten over waterbesparing, afvalscheiding en/of energiebesparing	O	
2.2.3/B 2.6	De deelnemer verzamelt en analyseert continu gegevens rondom de gasttevredenheid en gebruikt deze gegevens om de dienstverlening te verbeteren	O	
2.2.5/A 2.7	De deelnemer faciliteert gasten rondom minimaal 2 educatieve activiteiten op het gebied van cultureel erfgoed, natuur- en/of milieuactiviteiten	V	
	Communicatie met leveranciers		
2.3.1/B 2.8	De deelnemer verstuurt minimaal 1 maal per jaar een communicatie uiting naar de leveranciers over de MVO inspanningen/Green Key (A); en/óf De deelnemer laat in het kader van ketenverantwoordelijkheid duurzaamheidsverklaringen ondertekenen door de leveranciers (B).	O	
	Communicatie en scholing medewerkers		
2.4.1/H 2.9	De deelnemer communiceert met alle medewerkers bij indiensttreding (A) én vervolgens periodiek (minimaal tweemaal per jaar) (B) over de MVO inspanningen en Green Key.	V	
2.4.2/H 2.10	De deelnemer verzamelt en analyseert minimaal eens in de 2 jaar gegevens rondom de medewerkerstevredenheid en gebruikt deze gegevens om de werkomstandigheden te verbeteren.	O	
2.4.3/H 2.11	De deelnemer heeft minimaal alle Green Team leden MVO scholing laten volgen	O	

	en/of		
	De deelnemer heeft alle vaste medewerkers met een aanstelling groter dan 12 uur een (interne) training laten volgen.		
	Bonus		
2.5.1/A	2.12	De deelnemer publiceert bovenop de normen in dit hoofdstuk nog minimaal 1 communicatie uiting van de MVO inspanningen van de organisatie	O

3. Maatschappelijke betrokkenheid

Aantal verplichte normen:	1
Aantal optionele normen	5

Nummer	Norm		V/O	Voldoet Ja/Nee
		Samenwerking		
3.1.1/A	3.1	De deelnemer levert op minimaal verschillende 3 manieren een maatschappelijke bijdrage.	V	
3.1.2/B	3.2	De deelnemer werkt structureel samen met een maatschappelijke organisatie.	O	
3.1.3/A	3.3	De deelnemer initieert (of participeert in) regionale samenwerkingsverbanden en/of netwerken met als doel het verduurzamen van de regio.	O	
		Toegankelijkheid		
3.2.1/A	3.4	De deelnemer is dusdanig toegankelijk voor mindervalide gasten dat zij van de kernfaciliteit van de organisatie gebruik kunnen maken.	O	
		Medewerkers		
3.2.1/H	3.5	De deelnemer heeft medewerkers in dienst met een arbeidsbeperking.	O	
		Bonusnorm		
3.4.1/A	3.6	De deelnemer heeft bovenop de normen in dit hoofdstuk nog minimaal 1 extra inspanning verricht op het gebied van maatschappelijke betrokkenheid.	O	

4. Water

Aantal verplichte normen:	3
Aantal optionele normen	5

Nummer	Norm	V/O	Voldoet Ja/Nee
	Waterbesparing douches		
4.1.1/D	4.1 De deelnemer reduceert de waterdoorstroom van douches tot maximaal 9 liter per minuut.	V	
4.1.2/D	4.2 De deelnemer reduceert de waterdoorstroom van douches tot maximaal 8 liter per minuut.	O	
	Waterbesparing wastafelkranen		
4.2.1/A	4.3 De deelnemer reduceert de waterdoorstroom van kranen tot maximaal 6 liter per minuut.	V	
4.2.2/A	4.4 De deelnemer reduceert de waterdoorstroom van kranen tot maximaal 4 liter per minuut.	O	
	Waterbesparing toiletten		
4.3.1/A	4.5 De deelnemer heeft minimaal 1 maatregel genomen om het waterverbruik in de toiletten te reduceren.	V	
4.3.2/A	4.6 De deelnemer maakt gebruik van waterloze urinoirs of sensoren op de urinoirs en/of sensor-kranen.	O	
	Waterbesparing keuken		
4.4.1/J	4.7 De deelnemer heeft de professionele vaatwasser dusdanig ingeregeld dat het verbruik onder de 3,5 liter per korf ligt (A) en De deelnemer heeft een werkinstructie over het juiste gebruik van de vaatwasser nabij de machine opgehangen (B).	O	
	Bonusnorm		
4.6.1/A	4.8 De deelnemer heeft bovenop de maatregelen uit dit hoofdstuk nog 1 maatregel genomen om water te besparen.	O	

5. Reiniging

Aantal verplichte normen:	1
Aantal optionele normen	5

Nummer	Norm	V/O	Voldoet Ja/Nee
	Reiniging		
5.1.1/A	5.1 De deelnemer maakt schoon op milieuverantwoorde wijze.	V	
5.1.2/C	5.2 De deelnemer biedt in de badkamers dispensers aan voorzien van een zeep met een milieukeurmerk; óf De deelnemer biedt in de badkamers zeep en shampoo in monoverpakking aan met een verantwoorde inhoud of verpakking met een milieukeurmerk.	O	
5.1.3/A	5.3 De deelnemer biedt in de publiekstoiletten dispensers voorzien van een zeep met een milieukeurmerk.	O	
5.1.4/J	5.4 De deelnemer gebruikt voor de vaatwasmachine een schoonmaakmiddel met een milieukeurmerk.	O	
5.1.6/A	5.5 De deelnemer registreert de gebruikte hoeveelheid sanitair- en interieurreiniger en de bijbehorende kosten en streeft er naar het verbruik te verminderen.	O	
	Bonus		
5.2.1/A	5.6 De deelnemer gebruikt bovenop de bovenstaande normen nog minimaal 1 schoonmaakmiddel met een milieukeurmerk.	O	

6. Afval

Aantal verplichte normen:	3
Aantal optionele normen	8

Nummer	Norm	V/O	Voldoet Ja/Nee
	Afval scheiden algemeen		
6.1.1/A	6.1 De deelnemer heeft berekend hoeveel procent van het totale afval bestaat uit recyclebaar afval en streeft naar het verhogen van het percentage recyclebaar afval.	O	
6.1.2/A	6.2 De deelnemer zamelt (schoon) plastic apart in en laat deze als gescheiden fractie door de afvalverwerker afvoeren voor hergebruik.	O	
6.1.3/J	6.3 De deelnemer zamelt naast de wettelijk verplichte afvalfracties papier/karton, glas, KGA en restafval, elektronica, interieur ook voedselresten (GFT/Swill) apart in (A) en/óf De deelnemer zamelt koffiecups/koffie drab apart in en laat deze als gescheiden fractie apart ophalen voor compostering en/of vergisting (B)	O	
	Afval scheiden gasten/bezoekers		
6.2.1/A	6.4 De deelnemer biedt gasten en bezoekers voorzieningen aan om afval apart in te leveren. De voorzieningen zijn voorzien van pictogrammen en/of benamingen.	O	
6.2.2/C	6.5 De deelnemer biedt in de (hotel)kamer/bungalow/appartement de mogelijkheid om afval gescheiden in te leveren en voert het afval gescheiden af (A) en/óf De deelnemer treft (fysieke) voorzieningen om het afval gescheiden te laten inzamelen door housekeeping (minimaal 1 extra fractie) (B).	O	
	Verpakking eten & drinken		
6.3.1/K	6.6 De deelnemer biedt bij het verstrekken van het ontbijt de volgende producten zonder monoverpakking aan: O Muesli en cornflakes; O Kaas en vleeswaren; O Koffiemelk	V	
6.3.2/K	6.7 De deelnemer biedt naast de items genoemd in de verplichte norm bij het verstrekken van ontbijt nog minimaal 4 producten aan zonder monoverpakking.	O	

6.3.3/G	6.8	De deelnemer biedt bij vergaderingen géén koffiemelk of koekjes in monoverpakking aan (A). of De deelnemer biedt bij vergaderingen koffiemelk en koekjes in monoverpakking aan met een verantwoorde inhoud (B).	V	
6.3.3/I	6.9	De deelnemer serveert bij de koffie en/of thee minimaal 2 van de volgende 3 items duurzaam: • koffiemelk • suiker • koekje	V	
		Voedselverspilling		
6.4.1/J	6.10	De deelnemer streeft actief naar het verminderen van de hoeveelheden weggegooid voedsel. De deelnemer registreert de hoeveelheden ongebruikte voedsel(restanten) die worden weggegooid (A) én De deelnemer neemt minimaal 2 maatregelen om de voedselverspilling tegen te gaan (B).	O	
		Bonus		
6.5.1/A	6.11	De deelnemer heeft nog minimaal 1 maatregel genomen rondom afvalpreventie en/of -scheiding.	O	

7. Energie

Aantal verplichte normen:	3
Aantal optionele normen	16

Nummer	Norm	V/O	Voldoet Ja/Nee
7.1 7.1.1/A	<p>De nieuwe deelnemer past binnen 1 jaar na de eerste keuring uitsluitend energie-efficiënte binnen- en buitenverlichting toe en inventariseert indien dit niet het geval is de aanwezige NIET energie-efficiënte verlichting. Op het moment van de eerste keuring zijn geen gloeilampen meer aanwezig.</p> <p>of</p> <p>De bestaande deelnemer heeft uitsluitend energie-efficiënte verlichting of een dispensatieverlening voor niet energie-efficiënte verlichting. In het laatste geval dient de deelnemer over een actuele lichtpuntinventarisatie van de niet energie-efficiënte verlichting te beschikken.</p>	V	
7.2 7.1.2/A	<p>De deelnemer beperkt het aantal branduren van verlichting in minimaal 3 ruimtes door het toepassen van schakelaars en sensoren.</p>	O	
	Verwarmen en koelen		
7.3 7.2.1/B	<p>De deelnemer past minimaal 2 technische systemen toe die een optimale warmte/koude levering mogelijk maken.</p>	O	
7.4 7.2.2/B	<p>De deelnemer gaat actief warmte- en energieverlies tegen door het toepassen van minimaal 2 maatregelen.</p>	V	
	Zwembad en sauna		
7.5 7.3.1/P	<p>De deelnemer gaat actief energieverpilling tegen en zet de sauna alleen aan indien bij daadwerkelijk gebruik (A)</p> <p>én</p> <p>De deelnemer past in het zwembad minimaal 2 energie- en of waterbesparende maatregelen toe (B).</p>	V	
7.6 7.3.2/P	<p>De deelnemer past in het zwembad minimaal 4 van energie- en of waterbesparende maatregelen toe.</p>	O	
	Alternatieve energie opwekking		
7.7 7.4.1/A	<p>De deelnemer koopt groene stroom en/of groen gas in.</p>	O	
7.8 7.4.2/A	<p>De deelnemer koopt in Nederland opgewekte groene stroom in.</p>	O	
7.9 7.4.3/A	<p>De deelnemer beschikt over minimaal 1 energiebesparingsstelsel.</p>	O	
7.10 7.4.4/B	<p>De deelnemer beschikt over minimaal 2 energiebesparingsstelsels.</p>	O	

		Kamers		
7.5.1/C	7.11	De deelnemer heeft alle (hotel)kamers/ bungalows/ appartementen voorzien van energysavers en/of slimme thermostaten.	O	
7.5.2/C	7.12	De deelnemer heeft geen minibars/koelkasten in de (hotel)kamers/bungalows/appartementen óf De deelnemer heeft minibars/koelkasten in gebruik die voldoen aan 1 van de volgende criteria: * hebben een verbruik van minder dan 1 kWh per dag of hebben minimaal energielabel A++; * zijn voorzien van een (timer)systeem zodat ze niet 24/7 aanstaan; * staan standaard uit en worden alleen op verzoek van de gast aangezet.	O	
		Keuken		
7.6.1/J	7.13	De deelnemer past in de professionele horecakeuken minimaal 2 technische systemen toe.	O	
		Overige		
7.7.1/J	7.14	De deelnemer heeft geen terras verwarmers of De deelnemer heeft alle elektrische terras verwarmers voorzien van een systeem waardoor deze alleen aan staan als gasten op het terras aanwezig zijn.	O	
7.7.2/B	7.15	De deelnemer heeft een uitgebreid energieonderzoek uit laten voeren en/of een EPA-U laten vaststellen en werkt actief aan het uitvoeren van de maatregelen.	O	
7.3.3/A	7.16	De deelnemer heeft na de laatste keuring minimaal 1 maatregel genomen om de bestaande schil van het gebouw beter te isoleren.	O	
		CO2 compensatie		
7.7.14/A	7.17	De deelnemer compenseert de CO2 uitstoot van minimaal het eigen gas- en stroomverbruik.	O	
7.7.15/A	7.18	De deelnemer biedt gasten/bezoekers de mogelijkheid om minimaal de CO2 uitstoot veroorzaakt door de reis naar en van de locatie te compenseren.	O	
		Bonusnorm		
7.8.1/A	7.19	De deelnemer heeft bovenop de bovenstaande normen nog minimaal 1 maatregel genomen om energie te besparen.	O	

8. Bouwen & Groen

Aantal verplichte normen:	0
Aantal optionele normen	5

Nummer	Norm	V/O	Voldoet Ja/Nee
	Bouwen		
8.1 8.1.1	De deelnemer heeft tijdens nieuwbouw, verbouw of renovatie gekozen voor uitsluitend FSC-hout en nog minimaal 1 duurzaam bouw materiaal en/of De deelnemer heeft een beschikking ontvangen omtrent de EIA en/of MIA-Vamil regeling.	O	
8.1.2/A	8.2 De deelnemer gebruikt verf met een erkend milieukeurmerk.	O	
	Groen		
8.2.1/A	8.3 De deelnemer zet zich actief in voor flora en fauna door het plaatsen of het aanbrengen van minimaal 2 specifieke items.	O	
8.2.2/A	8.4 De deelnemer heeft op het terrein voornamelijk gebiedseigen beplanting, heeft een streefbeeld uitgewerkt én past ecologisch groenbeheer toe.	O	
	Bonus		
8.4.1/A	8.5 De deelnemer past nog minimaal 1 duurzaam bouw materiaal toe tijdens nieuwbouw, verbouw of renovatie of heeft nog minimaal 1 'groen' item toegepast t.b.v. flora en fauna.	O	

9. Mobiliteit

Aantal verplichte normen:	3
Aantal optionele normen	4

Nummer	Norm	V/O	Voldoet Ja/Nee
	Mobiliteit gasten		
9.1.1/A	9.1 De deelnemer communiceert de bereikbaarheid met het openbaar vervoer duidelijk op de website. en De deelnemer heeft informatie over het gebruik van het lokale openbaar vervoer op de locatie beschikbaar.	V	
9.1.2/A	9.2 De deelnemer heeft oplaadpunten voor elektrische fietsen en/of een oplaadpunt voor elektrische auto's.	O	
9.1.3/T	9.3 De deelnemer verhuurt fietsen en/of elektrische scooters óf De deelnemer voorziet in informatie over de dichtstbijzijnde mogelijkheid om fietsen en/of elektrische scooters te huren.	V	
9.1.4/B	9.4 De deelnemer werkt samen met een taxicentrale waarvan het wagenpark (deels) op alternatieve brandstoffen voertuigen rijdt.	O	
	Mobiliteit medewerkers		
9.2.1/H	9.5 De deelnemer stimuleert actief fietsen naar het werk en het gebruik van openbaar vervoer onder de medewerkers.	V	
	Mobiliteit leveranciers		
9.3.1/A	9.6 De deelnemer werkt samen met leveranciers die bewust hun CO2 uitstoot proberen te verkleinen.	O	
	Bonusnorm		
9.4.1/A	9.7 De deelnemer heeft nog minimaal 1 maatregel genomen om de mobiliteit van gasten, medewerkers of leveranciers te verduurzamen.	O	

10. Eten & Drinken

Aantal verplichte normen:	3
Aantal optionele normen	11

Nummer	Norm	V/O	Voldoet Ja/Nee
	Algemeen		
10.1	De deelnemer biedt minimaal de onderstaande producten biologisch en/of fairtrade aan:	V	
10.1.1/I	<ul style="list-style-type: none"> • 2 items zuivelproducten • 2 items groente en/of fruit • een rode en een witte wijn • koffie of thee 		
10.1.2/I	10.2 De deelnemer koopt minimaal 2 items biologische en/of fairtrade vruchtensappen en/of frisdranken in.	O	
10.1.4/I	10.3 De deelnemer koopt minimaal 1 soort brood biologisch in.	O	
10.1.10/I	10.4 De deelnemer heeft bovenop de bovenstaande normen nog minimaal 3 producten structureel verantwoord ingekocht.	O	
	Vlees		
10.2.1/J	10.5 De deelnemer koopt alleen kip in met minimaal Beter Leven 2-sterren.	O	
10.2.3/J	10.6 De deelnemer koopt vlees met minimaal Beter Leven 2 sterren in: O minimaal 1 item rund- en of varkensvlees; óf O minimaal 2 items vleeswaren.	O	
	Vis		
10.3.1/J	10.7 De deelnemer koopt geen vis in die wordt overbevist of waarvan de manier van kweken/vangen te belastend is voor het eco systeem.	V	
10.3.3/J	10.8 De deelnemer is aangesloten bij een programma dat 'verantwoorde' vis op de menukaart stimuleert.	O	
	Streekproducten		
10.4.1/I	10.9 De deelnemer koopt minimaal 3 erkende streekproducten in.	O	
10.4.2/I	10.10 De deelnemer koopt minimaal 6 producten in die geproduceerd zijn op basis van lokaal geproduceerde grondstoffen.	O	
	Kraanwater		
10.5.2/I	10.11 De deelnemer stimuleert het gebruik van kraanwater: O beschikt over een systeem om zelf tafelwater te maken; óf O stelt bij het ontbijt en groepen kunnen kraanwater beschikbaar.	O	
	Vegetarisch		
10.6.1/J	10.12 De deelnemer serveert minimaal 2 vegetarische lunchgerechten	O	

		en 2 vegetarische voor- en hoofdgerechten (diner).		
		Communicatie over eten en drinken		
10.7.1/I	10.13	De deelnemer communiceert op het buffet en/of op de menukaart over de herkomst van de producten/gerechten.	V	
		Bonus		
10.9.1/A	10.14	De deelnemer heeft bovenop de bovenstaande normen nog minimaal 1 verantwoorde en/of duurzame keuze gemaakt rondom eten en drinken.	O	

11. Inkoop

Aantal verplichte normen:	4
Aantal optionele normen	8

Nummer	Norm	V/O	Voldoet Ja/Nee
	Inkoop beleid		
11.1.1/A	11.1 De deelnemer beschikt over bewijsmateriaal dat bij aankoop van onderstaande producten duurzaamheid is meegenomen als selectiecriteria: O elektrische apparatuur en/of installaties O non-food producten O diensten.	V	
11.1.2/B	11.2 De deelnemer heeft minimaal 2 producten in gebruik die passen binnen de benadering van circulaire economie.	O	
	Papier		
11.2.1/A	11.3 De deelnemer koopt alleen duurzaam printpapier in met 1 van de volgende keurmerken: * Europees Ecolabel * Nordic Swan * Blaue Engel	V	
11.2.2/A	11.4 De deelnemer bestelt alleen drukwerk met minimaal het FSC of PEFC logo; of De deelnemer maakt geen gebruik van drukwerk.	O	
11.2.3/A	11.5 De deelnemer koopt minimaal 2 papieren artikelen in voorzien van 1 de volgende keurmerken: * Europees Ecolabel * Nordic Swan * Blaue Engel	O	
11.2.4/B	11.6 De deelnemer neemt minimaal 3 maatregelen om het papier verbruik te verminderen en registreert op jaarbasis het aantal ingekochte pakken papier en streeft ernaar deze hoeveelheid te verminderen.	O	
11.2.5/G	11.7 De deelnemer koopt minimaal 2 vergaderattributen duurzaam in.	O	
	Wegwerpartikelen		
11.3.1/A	11.8 De deelnemer koopt alleen verantwoorde wegwerpartikelen (disposables) in of gebruikt geen disposables.	V	
11.3.2/C	11.9 De deelnemer biedt in de badkamers alleen drinkbekers aan van minder milieubelastende en hernieuwbare materialen.	O	
	Non-food		
11.4.1/A	11.10 De deelnemer koopt alleen schuimbrandblussers gevuld met	V	

		biologisch afbreekbaar blusschuim en een milieukeurmerk in.		
11.4.2/A	11.11	De deelnemer heeft minimaal 3 interieur items in gebruik van fairtrade, hergebruikt of gerecycled materiaal of interieur dat is gemaakt FSC/PEFC gecertificeerd hout of bamboe.	O	
		Bonusnorm		
11.5.1/A	11.12	De deelnemer koopt bovenop de bovenstaande normen nog minimaal 1 non-food product structureel verantwoord in.	O	

12. Textiel

Aantal verplichte normen:	2
Aantal optionele normen	7

Nummer	Norm	V/O	Voldoet Ja/Nee
	Badlinnen		
12.1.1/E	12.1 De deelnemer heeft minimaal 1 item badlinnen in gebruik dat is voorzien van een keurmerk voor biologische oorsprong of fairtrade handel.	O	
12.1.2/F	12.2 De deelnemer beperkt de hoeveelheid wasgoed vanuit de badkamer door met de gast te communiceren over de frequentie van vervangen van het badlinnen.	V	
	Bedlinnen		
12.2.1/E	12.3 De deelnemer heeft minimaal 1 item bedlinnen in gebruik dat is voorzien van een keurmerk voor biologische oorsprong of fairtrade handel.	O	
12.2.2/F	12.4 De deelnemer beperkt de hoeveelheid wasgoed van het bed door bedlinnen na drie nachten (of later) te verschonen.	O	
12.2.3/F	12.5 De deelnemer registreert de aan de wasserij aangeboden hoeveelheid wasgoed en de bijbehorende kosten en streeft ernaar deze te verminderen.	V	
	Tafellinnen		
12.3.1/J	12.6 De deelnemer heeft minimaal 1 item tafellinnen in gebruik dat is voorzien van een keurmerk voor biologische oorsprong of fairtrade handel.	O	
	Bedrijfskleding		
12.4.1/H	12.7 De deelnemer heeft alle standaard kledingstukken van de medewerkers ingekocht bij leveranciers of afgenomen van producenten die een gedragscode hebben ondertekend rondom goede arbeidsomstandigheden.	O	
12.4.2/H	12.8 De deelnemer koopt minimaal 1 item bedrijfskleding in voorzien van een keurmerk voor biologische oorsprong of fairtrade handel.	O	
	Bonus		
12.5.1/H	12.9 De deelnemer koopt bovenop de bovenstaande normen nog minimaal 1 textiel product structureel verantwoord in.	O	